

OSCAR WILDE

Su fantasma de Canterville

SENA LACANAS

Papiros

SENALÀCANAS

Òpera traduida cun s'agiudu de sa

REGIONE AUTÒNOMA DE SARDIGNA
Assessoradu de s'Istruzione Pùblica, Benes Culturales,
Informatzione, Ispetàculu e Isport

Oscar Wilde

Su pantasma de Canterville

Titulu originale:
The Canterville ghost

Bortadu in sardu dae Sarvadore Serra

© Papiros, 2013, pro s'èdizione in sardu

Gràfica de sa coberta de Diegu Corràine

Imprintadu dae StudioStampa, Nùgoro

I

Cando su sennor Hiram B. Otis, su ministru americanu, at comporadu Canterville Chase, totus l'ant naradu chi fiat faghende a beru unu machine, ca non b'aiat duda chi cussu logu fiat prenu de pantasma. A nàrrere su beru, Lord Canterville etotu, chi fiat un'òmine de s'onore prus cuidadosu, si fiat intesu obrigadu a li faeddare de sa cosa cando aiant cumintzadu a cuntratare.

“Nois etotu amus pessadu de no istare in custu logu,” at naradu Lord Canterville, “dae cando a sa tzia de mama, sa Duchessa Mama de Bolton, l'ant assuconada (e dae tando no est prus torrada in trassa) sas manos de un'ischèletru chi si li sunt imbaradas in palas cando si fiat bestende pro sa chena; e m'intendo obrigadu a li nàrrere, sennor Otis, chi su pantasma l'ant bidu unos cantos cumponentes de sa famiglia mea, e finas su retore de sa parròchia, su Reverendu Augustus Dampier, chi est unu membru de su King's College de Cambridge. A pustis de s'intzidente mallasortadu de sa Duchessa, mancu unu de sos dipendenti nostros prus giòvanos diat èssere abbarradu cun nois, e Lady Canterville a s'ispissu dormiat a beru pagu a de note, pro more de sos sonos misteriosos chi beniant dae su passadissu e dae sa biblioteca”.

“Lord”, at rispostu su ministru, “deo apo a leare totu paris sa mobilia e su pantasma. Deo bèngio dae unu logu modernu, in ue tenimus totu su chi si podet comporare cun su dinare; e, cun totu sos giòvanos nostros ispavillos iscurrillende in su Mundu Betzu, e leende-si-nche sos mègius atores e sas mègius divas

bostras, creo chi, si b'aeret àpidu una cosa tipu unu pantasma in Europa, nche l'aiamus tramudada a logu nostru in pagu tempus, pro nche la pònneru in unu museu, o pro la mustrare a totus in caminu.

“Deo mi timo chi su pantasma esistat a beru”, at naradu Lord Canterville, bischisende, “belle chi podet dare chi no apat tzèdidu a sas propostas de sos impresàrios bostros fainàrgios. Est connota dae tres sèculos, dae su 1584 pro èssere pretzisos, e semper essit a pìgiu in antis de sa morte de calicunu de sa famiglia nostra”.

“Si est pro custu, Lord Canterville, finas su mèigu de famiglia faghet gasi. Ma sos pantasmas no esistint, e non pesso chi sas leges naturales potzant èssere suspesas pro s'aristocrazia britànica”.

“Bois a beru seis a curtzu meda a sa natura in Amèrica”, at rispostu Lord Canterville, chi no aiat cumpresu bene s'ùrtima osservazione de su sennor Otis, “e si unu pantasma in domo non bos ponet pessamentu, andat bene. Petzi si devet ammentare chi l'apo avèrtida.”

A pustis de pagas chidas ant fatu su cuntratu de bèndida, e in s'agabbu de s'istajone su ministru e sa famiglia sunt tzucados a Canterville Chase. Sa sennora Otis, chi, comente Miss Lucretia R. Tappen of West 53rd Street, fiat istada una bellesa famada in New York, fiat como una fèmina galana intrada in edade, cun ogros bellos e unu profilu mannosu. Sennoras americanas medas, lassende su logu issoro de nàschida, leant un'aèrgiu de malàidas crònicas, pessende chi si tratet de una casta de finesa europea, ma sa sennora Otis no aiat fatu custu isbàlliu. Issa teniat unu corpus bellu a beru e una vitalidade manna, chi fiat una cosa de meravigia. De seguru, pro cosas medas, fiat pròpiu inglesa, e fiat un'èsempru bonu a beru de su fatu chi nois tenimus totu a cumone cun s'Amèrica, francu, est craru, sa limba. Su figiu mannu, chi su babbu e sa mama l'aiant postu Washington in unu mamentu

de patriotismu, e de custu issu si nde fiat semper chessadu, fiat unu giòvanu galanu, pilibrundu, chi si fiat fatu connòschere in sa diplomatzia americana ghiende su german¹ in su casinò de Newport pro tres istajones una in fatu de s'àtera, e finas in Londra fiat connotu comente balladore de gabbale. Sas gardènnias e sa dinnidade nobiliare fiant sas ùnicas debilesas suas. Pro su restu, fiat sàbiu a beru. Sa sennorina Virginia E. Otis fiat una pitzinna de bìndighi annos, istrìgile e galana che a una bitera, e cun un'àer-giu de libertade in sos ogros mannos suos asulos. Fiat un'amàzone meravigiosa, e una borta aiat fatu una gara cun Lord Bilton betzu faghende duas bias s'inghèriu de su parcu, binchende-lu pro una misura e mesu, pròpiu in dae in antis de s'istàtua de Achille, ponende un'alligria manna in su coro de su giòvanu Duca de Cheshire, chi deretu l'aiat dimandada a isposa, e chi su sero etotu sos tutores suos nche l'aiant fatu torrare e Eton, in unu mare de làgrimas. A pustis de Virginia beniant sos gremèddighes, chi a su sòlitu lis naraiant "Isteddos e Sìngias", ca semper intendiant su tocu de su fuete. Fiant pitzinnos geniosos, e, boghende-nche su ministru dinnu, sos ùnicos republicanos beros de sa famiglia.

Sigomente Canteville Chase est a sete mìlias dae Ascot, s'istazione prus a curtzu, su sennor Otis aiat telegrafadu pro bènnere a nche los leare cun una carrotzedda, e totus sunt mòidos cuntentos mannos. Fiat unu sero galanu de triùlas, e in s'àera fine bi fiat su nuscu de sos pinos. Dae cando in cando s'intendiat unu tidu meledende subra de sa boghe sua durche, o si nche bidiat, in mesu de su filighe mudende, su petus lustradu de unu tzurulitu. Unos cantos ischirritos si los fiant pompiende dae subra de sos faos, e sos cunillos fiant tzuchende lestros in sa malesa e subra de sos montigros muscosos, cun sas coas biancas issoro in àeras. Belle gasi, comente sunt intrados a su caminu de àrbores de Canterville Chase, su chelu totu in unu s'est prenadu de nues, un'im-

¹ est una casta de ballu

mobilitade curiosa pariat chi fiat mantenende sas àeras, unu bolu mannu de corbos nche lis est coladu subra de sas concas, e, in antis chi esserent cròmpidos a sa domo, ant cumintzadu a falare gùtzios mannos de abba.

Ritza in sas istradeddas de s'iscala, pronta a los retzire, b'aiat una fèmina antziana, bene bestida cun unu bestire de seda bianca, unu capiale e una frandedda biancos. Fiat sa sennora Umney, sa guvernante chi sa sennora Otis, a pustis chi Lady Canterville bi l'aiat pedidu cun totu su coro, aiat cuncordadu de mantènnere in servìtziu. Issa at fatu a totus una reverèntzia manna cando sunt falados dae sa carrotzedda, e lis at naradu in una manera curiosa e antigòria : “Sos bene bènnidos siais a Canterville Chase”. Ponende in fatu suo, sunt colados in sa sala galana in istile Tudor e sunt cròmpidos a sa biblioteca, una sala longa, bassa, aforrada cun linna de cheru niedda, chi in fundu b'aiat una ventana manna de bidru coloradu. In cue ant agatadu su te prontu, e, a pustis chi si nch'ant catzadu sos gabbanos, si sunt sèidos e ant cumintzadu a s'abbaidare a fùrriu, in s'interi chi sa sennora Umney los serviat.

Totu in unu, sa sennora Otis nch'at bidu una magra ruja iscura in su pamentu pròpiu a curtzu a sa tziminea e, belle sena cumprèndere ite fiat, at naradu a sa sennora Umney “Mi timo chi nch'at rutu cosa inoghe”.

“Eja, sa sennora”, at rispostu sa guvernante antziana a boghe bassa, “nch'at rutu sàmbene in cussu tretu”.

“Ite cosa orrorosa”, at tzichirriadu sa sennora Otis, “no m'agradant pro nudda sas magras de sàmbene in una sala de istare. Tocat a nche la mòere deretu”.

Sa fèmina antziana at iscantzadu sas lavras a su risu, e at rispostu cun cussa matessi boghe bassa e misteriosa : “Est su sàmbene de Lady Eleanore de Canterville, chi l'aiat morta pròpiu in cussu tretu su maridu Sir Simon de Canterville, in su 1575. Sir Simon at campadu àteros noe annos, e est iscumpartu totu in unu in tzircustàntzias misteriosas a beru. Su corpus suo no l'ant mai agatadu,

ma s'ispìridu suo de pecadore galu est turmentende Canterville Chase. Sa magra de sàmbene l'ant ammirada turistas e àteros, e non si nche podet bogare.”

“Ma custu est unu machine” at tzichirriadu Washington Otis ; “su Pinkerton, su mègius pro nche catzare sas magras, e su detersivu Paragon l'ant a innetare in su giru de nudda”, e, in antis chi sa guvernante ispramada esseret pòtzida intervènnere, issu s'est inghenugradu, e at cumintzadu a isfrigatzare su pamentu cun unu piruleddu chi pariat unu cosmèticu nieddu. In pagas iscutas non b'aiat prus arrastu de sa magra de sàmbene.

“L'ischia chi Pinkerton funtzionaiat”, at giuiladu a ghisa de triunfadore, in s'interi chi si furriaiat a pompiare sa famiglia sua chi l'abbaidaiat cun ammiru; ma aiat in pessu naradu custas paràulas cando unu lampu terrorosu at illuminadu s'apostu iscuru, e unu tronu ispantosu los at fatos pesare a sa ritza, e sa sennora Umney s'est ammoddighada.

“Ite clima orrorosu!” at naradu, chietu, su ministru americanu alluende-si unu gigarru. “Deo pesso chi custu logu antigu est populadu gasi meda chi non b'at bastante tempus bonu pro totus. Apo semper pessadu chi su disterru est s'ùnica cosa chi andat bene pro s'Inghilterra”.

“Hiram meu istimadu” at giuiladu sa sennora Otis, “ite podimus fàghere cun una fèmina chi si dismajat?”.

“Li ponimus sa multa, comente si faghet cando calicunu segat carchi cosa” at rispostu su ministru; “tando, non si diat dismajare prus”; e, infatis, in un'iscuta sa sennora Umney est torrada in trassa. Semper e cando, non b'aiat duda chi fiat turbada meda, e, in manera tosta, at avèrtidu a sennor Otis de dare cara a carchi problema chi bi diat àere àpidu in domo.

“Apo bidu cun sos ogros meos, su sennore”, at naradu, “cosas chi diant fàghere atzuddare sos pilos in conca a chie si siat, e medas e medas notes no apo dormidu nudda pro sas cosas terrorosas chi sunt capitadas inoghe”. Semper e cando, su sennor Otis e sa

mugere ant asseguradu cun totu su coro cussa ànima bona chi issos non timiant sos pantasma, e, a pustis de àere invocadu sas beneditziones de sa Providèntzia pro su mere e sa mere noos, e de s'èssere posta de acordu pro un'aumentu de istipèndiu, sa guvernante antziana si nch'est torrada, tamba tamba, a s'apostu suo.

II

B'at àpidu una trachia manna, totu cussa note, ma non b'at capitadu nudda de particolare. Belle gasi, s'incràs mangianu, cando sunt falados pro ismurgiare, ant agatadu torra in su pamentu sa magra de sàmbene terrorosa. “Non pesso chi siat curpa de su detersivu Paragon” at naradu Washington, “ca l'apo proadu cun totu. Devet èssere su pantasma”. Duncas, nch'at bogadu torra sa magra, ma s'incràs mangianu est torrada a essire a pìgiu. Su de tres mangianos fiat torra in cue, belle chi su sennor Otis a denote aiat frischiadu sa ghenna de sa biblioteca e si nch'aiat giutu sa crae a subra. Totu sa famiglia, como, fiat interessada meda; a sennor Otis l'at bènnidu sa duda chi forsis fiat istadu tropu dogmàticu neghende s'èsistèntzia de sos pantasma, sa sennora Otis at espresadu s'idea de intrare in sa Sotziedade de Istùdios Paranormales, e Washington at ammaniadu, pro l'imbiare a sos sennores Myers e Podmore, una litera longa a pitzu de sa “Permanèntzia de sas Magras de Sàmbene cando sunt ligadas a su Crimine”. Cussa note sunt iscumpartas totu sas dudas subra de s'èsistèntzia ogetiva de sos pantasma.

Sa die fiat istada caente e issoliada; e, in sa friscura de su sero, totu sa famiglia fiat essida a si fàghere una passigiada in carrotza. Nche sunt ghirados a ora de sas noe, e s'ant mandigadu unu mosu. Nemos at faeddadu de pantasma, e duncas non b'aiat mancu cussas cunditzione essentziales de antetzipatzione mentale chi gasi a s'ispissu benint in antis de sos fenòmenos paranormales.

Sos argumentos - comente, pustis, apo ischidu dae su sennor Otis - fiant sos chi, a su sòlitu, tratant sos americanos istudiados de sa classe arta: sa superioridade istremenada, comente atora, de Fanny Davenport subra de Sarah Bernhardt; sa dificultade de buscare trigu moriscu birde, duches de trigu nieddu e trigu moriscu mòlidu finas in sas mègius domos inglesas; s'importàntzia de Boston in s'isvilupu de s'ànima de su mundu ; su profetu de su sistema de controllu de sos bagàglios in sos viàgios in trenu ; sa durcura de s'atzentu de New York a cunfrontu de sa pronùntzia istrasinada de Londra. Nemos at faeddadu de su mundu subra-naturale, nen b'at àpidu calicunu chi apat mentovadu, in carchi manera, a Sir Simon de Canterville. A sas ùndighi pretzisas sa fàmilia s'est ritirada, e, a pustis de una mesora, totu sas lughes de sa domo nche fiant mortas. A pustis de pagu, a su sennor Otis nche l'at ischidadu unu sonu curiosu in su passadissu, in foras de s'apostu suo. Fiat comente unu tzocu de metallu, e pariat chi si fiat acurtziende semper de prus. Isse si nch'est pesadu totu in unu, at allutu unu luminu e at pompiadu s'ora. Fiat sa una de note. Isse fiat bastante tranchillu, e s'at tastadu su bursu, chi non pariat de unu chi tenet frebba. Su sonu curiosu fiat sighende, e cun cussu sonu at intesu finas unos cantos passos. S'at postu sas catzolas, at leadu un'ampullitedda longa dae sa cassita de sa toeleta, e at abertu sa ghenna. Pròpiu in dae in antis suo at bidu, in sa lughe isarbulida de sa luna, unu betzu che teniat un'aèrgiu terrorosu. Sos ogros fiant comente cantzos de carbone allutu; pilos longos e murros li ruiant in palas in lòrigas ispilurtzidas; sos bestires, chi teniant unu tràgiu antigu, fiant brutos e istratzulados, e dae bursos e cambutzos li pendiant musas graes e ferros ruingiados.

“Sennore meu istimadu” at naradu su sennor Otis, “Li devo pròpiu pedire de lis pònnerè ògiu a cussas cadenas, pro custu apo leadu un'ampulledda de su lubrificadore “Tammany Rising Sun”. Narant chi faghet efetu cun una colada ebbia, nd'at a agatare sa cunfirma in sos atestados medas de calicunu de sos mègius

deinos nostros. Bi lu lasso inoghe, a curtzu a sas candelas de sa càmera de letu, e apo a èssere cuntentu de nde li dare àteru si nd'at a tènnere bisòngiu". Cun custa paràulas, su ministru de sos Istados Unidos at postu s'ampullita subra de sa mesa de marmaru, e, cungende sa ghenna, si nch'est torradu a letu.

Pro un'iscuta su pantasma de Canterville est abbarradu sèriu, leadu dae unu disdinnu naturale; tando, iscludende nche s'ampullita a su pamentu lùghidu, si nch'est fuidu in su passadissu, boghende ghèmidas fundudas e lampende una lughe birde isarbulida. Ma, pròpiu cando est cròmpidu a sa punta de s'iscala manna de linna de cherçu, una ghenna s'est aberta in campu, duas figuras minores bestidas de biancu sunt essidas a pigiu, e unu cabitzale mannu nche l'est coladu surbiende a curtzu a sa conca. Fiat craru chi non b'aiat tempus de pèrdere, e, leende pro fuire Sa de Bator Dimensiones de s'Ispàtziu, su pantasma est iscumpartu colende in mesu de s'inforru de linna de su muru, e sa domo est torrada chietta.

Cando nch'est cròmpidu a un'aposteddu segretu in s'ala de manca de sa domo, su pantasma s'est imbaradu a un'ispera de luna pro leare alenu, e at cumintzadu a proare a cumprèndere come fiat posta sa cosa. Mai, in una carriera lugorosa e sena pasu durada treghentos annos, l'aiant ingiurgiadu in manera gasi grussera. At pessadu a sa Duchessa Mama, chi l'aiat assuconada in s'interi chi fiat a sa ritza in dae in antis de s'ispigru pompiende-si sas randas e sos diamantes; a sas bator camareras chi lis fiat bènidu una crisi istèrica petzi ca lis aiat fatu un'iscracàlliu dae segus de sas cortinas de unu de sos apostos liberos; a su pàrrocu, chi nche l'aiat mortu sas candelas una note cando fiat essende dae biblioteca, e chi dae tando aiat cumintzadu a si fàghere curare dae Sir William Gull, ca fiat marturizadu dae sos disturbos nervosos; a Madame de Tremoullac sa betza, chi, essende-si pesada chitzo, unu mangianu, e, aende bidu un'ischèletru sèidu in una poltrona a curtzu a sa tzimineia leghende su diàriu suo, fiat abbarrada

in letu pro ses chidas ca l'aiat bènnidu un'atacu de entzefalite, e, cando fiat sanada, fiat torrada in paghe cun sa Crèsia e aiat trunacadu s'amighèntzia cun Monsieur de Voltaire, cuddu iscèticu famadu. S'at ammentadu cudda note terrorosa chi aiant agatadu a Lord Canterville su malinnu afoghende in s'ispogiadòrgiu suo cun unu caddu de oros cravadu in gùturu; isse, in antis de mòrere, aiat cunfessadu chi, pròpiu cun cussa carta, aiat trampadu a Charles James Fox in Crockford's furende-nche-li 50.000 isterlinas, e giuraiat chi cussa carta bi l'aiat fata ingurtire su pantasma. Totu sas valentias mannas suas li torraiant a conca, como, dae su maistru de sala chi s'aiat isparadu unu corfu a cherbeddos in s'apartadòrgiu ca aiat bidu una manu birde tocheddende a su bidru de sa ventana, a Lady Stutfield sa galana, chi fiat custringa a si pònneru una fasca de velludu nieddu inghiriada in tzugru pro cuare su marcu de chimbe pòddighes de fogu chi l'aiant brusiadu sa pedde bianca niida, e chi in fines si fiat morta ghetende-si in s'istàniu de sas carpas in fundu a su Passigiu de su Re. Cun s'egotismu entusiàsticu de un'artista beru, su pantasma at torradu a pessare a sas rapresentatziones suas prus famadas, e at bischisadu cun amargura cando l'at torradu a conca s'ùrtima aparizione sua comente 'Reuben su Ruju', o su 'Pitzinnu Istrangulliadu', su debutu suo comente 'Gibeon su Romasu, su Sutzadore de Sàmbene de su Ghiddostràrgiu de Bexley', e su furore chi aiat causadu, in unu sero galanu de làmpadas, petzi su fatu chi si fiat postu a giogare a birillos cun sos ossos suos in su campu de tennis. Como, a pustis de totu custu, deviant bènnere unos cantos americanos remitanos a li propònneru su lubrificadore Rising Sun e a li ghetare cabitzales a conca! Fiat una cosa chi non si podiat bajulare. In prus, a perunu pantasma in s'istòria l'aiant tratadu gasi. Duncas, su pantasma at detzìdidu de si nde pagare, e est abbarradu finas a arbèschere meledende meda in sa cosa.

III

S'incràs mangianu sos Otis, cando fiant ismurgende paris, ant arresonadu de su pantasma in manera bastante aprofundida. Su ministru de sos Istados Unidos, est craru, fiat unu pagu infadadu ca su donu suo non fiat istadu atzetadu. “Deo non tèngio su disìgiu”, at naradu, “de li fàghere male, e devo nàrrere chi, cunsiderende totu su tempus chi s'at coladu in custa domo, no mi paret una cosa pròpiu educada a li ghetare cabitzales a subra” (un'osservatzione giusta a beru, chi però, intendende-la, mi dispraghet a lu nàrrere, sos gremèddighes si fiant postos a rière a iscracàliu). “Però”, at sighidu a nàrrere, “si a beru non cheret impitare su lubrificadore Rising Sun, nche l'amus a dèvere leare sas cadenas. Diat èssere a beru impossibile a dormire, cun unu sonu de cussa casta in foras de sos aposentos”.

Semper e cando, pro su restu de sa chida non sunt istados disturbados, e s'ùnica cosa chi abbivaiat s'atentzione issoro fiat sa magra de sàmbene chi sighiat a essire in su pamentu de sa biblioteca. Custa fiat a beru una cosa curiosa, ca a de note su sennor Otis frischiaiat semper sa ghenna, e sas ventanas fiant semper cungiadas cun sas istangas. In prus, pesaiat unu muntone de cummentos su fatu chi su colore cambiaiat cada die: carchi mangianu fiat ruju cotu (comente de ruìngiu), a bias in colore de cherèsia, a bias purpurinu brillante, e una bia, cando sunt falados a giosso pro sas pregadorias de familia, cunforma a sos ritos elementares de sa Crèsia Lìbera Episcopale Americana Riformada, ant bidu

chi teniat unu colore birde ismeraldu lugorosu. Custos cambiamentos caleidoscòpiscos faghiant ispassiare totu sa famiglia, e cada mangianu si faghiant iscummissas subra de su colore. S'ùnica chi no intraiat in sa brulla fiat Virginiedda, chi, pro carchi resone chi non si podet cumprèndere, fiat semper aneada meda cando bi diat sa magra de sàmbene, e s'est posta belle a prànghere su mangianu chi l'at bida birde ismeraldu.

Sa segunda aparizione de su pantasma b'est istada dominiga note. A pustis de pagu chi si nche fiant andados a letu, unu tzocu terrorosu in sa sala, totu in unu, los at postos in arguai. Dere tu sunt curtos a giosso, e ant bidu chi un'armadura antiga si fiat istacada dae su basamentu suo ruende-nche in su pamentu de pedra, in s'interi chi, sèidu in una cadrea cun sa palera arta, bi fiat su pantasma de Canterville chi si fiat isfrigatzende sos ghenugros cun un'èspessione de dolore mannu in cara. Sos gremèddighes, chi si nch'aiant leadu in fatu sos iscopetes issoro, totu in unu l'ant isparadu duas botzigheddas, cun cudda pretzisione de mira chi s'otenet petzi cun una pràtica longa e cuidadosa cun su professore de calligrafia, in s'interi chi su ministru de sos Istados Unidos li puntaiat sa pistola e l'intimaiat, cunforma a s'ètichea californiana, de artziare in artu sas manos. Su pantasma si nch'est pesadu ritzu cun unu tzichirriu agreste de fele, e est coladu a colobrinu in mesu issoro comente nèula, morende-nche sa candela de Washington Otis cando nche l'est colada a curtzu, e duncas lassende-los totus in s'iscurigore. Cando est cròmpidu a sa punta de s'iscala, su pantasma est torradu in trassa, e at detzìdidu de fàghere s'iscracàlliu suo de dimòniu. Custu, prus de una bia, li fiat istadu profetosu a beru. Narant chi aiat torradu a murra sa parruca de Lord Raker in una note ebbia, e est seguru chi aiat custringutu tres tzeracas frantzesas de Lady Canterville a presentare sas dimissiones in antis de s'iscadèntzia de su mese de proa. Su pantasma, duncas, at fatu s'iscracàlliu suo prus terrorosu, e at fatu trèmere sas bòvedas antigas, ma s'eco non si nche fiat galu morta

chi una ghenna s'est aberta, e sa sennora Otis est intrada cun una beste de intro asula, narende: "So timende chi vostè non s'intendat bene, e tando nche l'apo giutu un'ampulla de tintura de su Dr. Dobbell. Si no at ismartidu, l'at a fàghere bene a beru". Su pantasma l'at ghetadu un'ograda mala, e at cumintzadu a s'ammaniare pro si trasformare in unu cane nieddu mannu-mannu, una valentia chi l'aiat dadu fama, giustamente, e chi su dotore de familia naraiat chi fiat sa resone de s'ammachiadura crònica de su tziu de Lord Canterville, s'Onoràbile Thomas Horton. Belle gasi, unu sonu de passos acurtziende-si at istorradu su pessu suo terrososu; su pantasma s'est acumentadu de si fàghere unu pagu fosforescente, e est iscumpartu, cun una ghèmida manna chi pariat essende dae campusantu, pròpiu in su mamentu chi sos gremèddighes nche li fiant cròmpidos.

Cando est arribbadu a s'aposentu suo, su pantasma s'est faladu, e si l'at apoderadu su peus abbolotu. Sa vulgaridade de sos gremèddighes e su materialismu grusseri de sa sennora Otis fiant, est craru, una cosa infadosa, ma su chi lu poniat de prus in aneu fiat su fatu chi non fiat resessidu a si pònnere s'armadura. Aiat isperadu chi finas a sos americanos modernos si l'esseret pesada sa tzudda bidende un'Ìspetru In Armadura, si non pro àteras resones bonas, nessi pro rispetu de su poeta natzionale issoro Longfellow, chi, gràtzias a sa poesia sua galana e incantadora, s'aiat coladu oras medas chi non teniat nudda de fàghere cando sos Cantervilles fiant in tzitade. In prus, fiat pròpiu s'armadura sua. Si l'aiat posta cun èsitu mannu in su torneu de Kenilworth, e l'aiat fatu unu muntone de cumplimentos finas sa Reina Vìrgine in pessone. Ma, cando si l'aiat posta, l'aiat bintu su pesu de sa coratza manna-manna e de s'elmu de atzàrgiu, e fiat rutu in manera grae in su pamentu de pedra, iscorgende-si sos ghenugros e faghende-si marcos biaitos in sas nughes de sa manu dereta.

Pro carchi die, a pustis de custu fatu, su pantasma fiat istadu male a beru, e belle non fiat essidu dae s'aposentu, si non pro

contibigiare sa magra de sàmbene. Belle gasi, tenende-si a contu, si nche fiat sanadu, e aiat detzididu de fàghere sa de tres proas pro assustare su ministru de sos Istados Unidos e sa familia sua. At isseberadu una chenàbura, su deghessete de austu, pro s'aparizione sua, e s'at coladu ora meda pompiende sos bestires suos, detzidende in fines de leare unu capeddu mannu alilargu cun una pinna ruja, unu sudàriu incrispadu in bursos e in tzugru e un'istoccu ruingiadu. A parte de sero b'at àpidu una traschia rebbesta de abba, e su bentu fiat gasi forte chi totu sas ventanas e sas ghennas de sa domo antiga tremiant e trachidaiant. A nàrrere sa giusta, fiat pròpiu custu su tempus chi l'agradaiat. Custos fiant sos disinnos suos: diat èssere intrada a bellu a bellu a s'apostent de Washington Otis, l'aiat àpidu murrungiadu carchi cosa dae pees de su letu e si diat èssere puntu tres bias in su gùturu a su sonu de una mùsica bassa. Su pantasma, a Washington, l'astiaiat in manera particolare, ca ischiat chi fiat isse chi nche bogaiat sas magras famadas de sàmbene de Canterville, impitende su "Pinkerton's Paragon Detergent". A pustis chi nch'aeret torradu cussu giòvanu atrividu e temeràriu a un'istadu de terrore ispreadu, diat èssere andadu a s'apostent ocupadu dae su ministru de sos Istados Unidos e dae sa mugere, e aiat àpidu postu una manu pigulosa in sos cherbeddos de sa sennora Otis, surbiende in s'origra treme treme de su maridu sos segretos de sa domo de sos ossos. Pro su chi pertocaiat a Virginiedda, no aiat galu pessadu ite fàghere. Issa no l'aiat mai ghetadu ingiùrgios, e fiat galana e manerosa. Pagas ghèmidas dae s'armàrgiu, at pessadu, diant èssere bastadas, o, si custu non esseret bastadu a nche l'ischidare, diat àere pòtzidu chircare a s'apàrpidu sa manta cun sos pòddighes tèteros. Pro su chi pertocaiat sos gremèddighes, teniat pròpiu idea de los iscaddare. Sa prima cosa de fàghere, de seguru, fiat a si lis sèere a subra de petorras, pro lis dare sa sensazione afogadora de unu bisu malu. Tando, sigomente sos letos issoro fiant bastante a curtzu s'unu a s'àteru, si diat èssere postu in mesu leende sa forma de unu mortu birde e

astradu, finas a cando non si diant èssere fatos tèteros a s'ispramu, e, in fines, diat àere fuliadu su sudàriu, e diat èssere andata tràgia tràgia in s'apostu cun sos ossos biancos nìidos e un'ogru a rodia, faghende sa parte de "Tanielle su Mudu, o s'Ischèletru de su Suitzida", unu *ròle* chi prus de una bia aiat tentu un'efetu mannu, e chi cunsideraiat belle aguale a sa parte famada sua de "Martine su Maniacu, o su Mistèriu Mascaradu".

A sas deghe e mesa su pantasma at intesu sa familia andende a letu. Pro una pagu de tempus l'ant dadu infadu sos iscacàllos agrestes de sos gremèddighes, chi, cun s'alligria issoro ispessamentada de iscolanos, si fiant ispassiende in antis de cumintzare a pasare. Ma a sas ùndighi e quartu su logu fiat asseriadu, e, cando at sonadu mesunote, est essidu a campu. Su cucumiau fiat iscudende sas alas a su bidru, su corbu fiat croende dae s'eni, e su bentu andaiat feri feri in sa domo, ghemende che a un'ànima pèrdida. Ma sa familia Otis fiat dormende, sena connòschere su destinu malu suo, e, prus a forte de s'abba e de sa traschia, si intendiat su sorrogròngiu pèrperere de su ministru de sos Istados Unidos. Su pantasma est essidu a cua dae s'inforru de linna, cun unu risigheddu malinnu in sa buca sua cruele e prighigionada, e sa luna s'est cuada in palas de una nue cando nch'at coladu a fura su miradore mannu, in ue sos istemmas aràldicos suos e sos de sa mugere sua morta male fiant blasonados in colore de chelu e de oro. Su pantasma fiat lassinende sena si pasare, che a un'umbra malinna, e pariat chi finas s'iscurigore l'ascamaiat cando colaiat. Totu in unu l'est partu de intèndere calicunu cramende; ma fiat petzi unu cane apeddende dae s'Istatzu Ruju, e at sighidu a andare, murrungende irrocos istrambòtigos de su sèculu 16, e parende cada tantu s'istocu ruingiadu in s'èra de mesunote. In fines su pantasma est cròmpidu a su cugione de su passadissu a curtzu a s'apostu de Washington su disditzadu. Pro un'iscuta s'est pasadu, in s'interi chi su bentu surbiende nche li pesaiat in cùcuru sos pilos murros e lorigados, tortighende in pinnigas grotescas e fantàsticas s'orrore

sena nùmene de su sudàriu. Tando su relògiu at sonadu su cuartu, e su pantasma at cumpresu chi su tempus nche fiat cròmpidu. S'at fatu unu risigheddu a sa sola, e nch'at coladu su cugione; ma, in pessu l'at fatu, cun una ghèmida lastimosa de terrore, nch'est torradu a palas in segus, e s'at cuadu sa cara isarbulida cun sas manos longas e ossudas. Pròpiu in dae in antis suo b'aiat un'ispetru orrorosu, firmu comente una figura dolada, e mostruosu comente su bisu de un'issentidu. Sa conca fiat ispilida e lustrada; sa cara tunda, e grassa, e bianca; un'iscracàllu orrorosu pariat chi aiat tortinadu sos liniamentos suos in un'iscaringiu eternu. Dae ogros nche l'essiant a fiotu rajos de lughe ruja, sa buca fiat unu putzu ladu de fogu, e unu bestire orrorosu, chi s'assimigliaiat a su suo, cugugiaiat comente nie mudu cussu corpus de Titanu. In petorras teniat unu cartellu cun iscritas curiosas in caràteres antigos, chi pariat unu pagu unu pregone de cosas birgongiosas, unu pagu unu registru de pecados agrestes, unu pagu unu calendàriu terrorosu de su crìmine, e, cun sa manu dereta, teniat in artu unu farchione de atzàrgiu lughente.

Sigomente no aiat bidu mai un'ispetru, su pantasma de Canterville s'at leadu un'assuconu mannu e, a pustis de àere dadu una mirada lestra a cussa aparizione terrorosa, si nch'est torradu currende a s'apostu suo, trobeende-si in su sudàriu in s'interi chi fiat colende in presse in presse in su passadissu, e, in fines, lassende-nche rùere s'istocu ruingiadu in sas botas militares de su ministru, in ue s'in cras l'at agatadu su maistru de sala. Cando s'est agatadu in s'intimidade de s'apostu suo, su pantasma s'est ghetadu a subra de una banita, e s'at cuadu sa cara suta de sas mantas. Belle gasi, a pustis de unu pagu, s'ispìridu animosu antigu de Canterville est torradu in possa, e at detzìdidu de andare a faeddare cun s'àteru pantasma in pessu chi esseret essidu su sole. Tando, pròpiu cando s'arbèschida fiat imprateende sos montigros, est torradu a su logu in ue pro sa prima bia aiat ghetadu ogros a s'ispetru ispramosu, pessende chi, in fines, duos pantasmas fiant

mègius de unu, e chi, cun s'agiudu de custu amigu nou, diat àere gherradu mègius cun sos gremèddighes. Cando su pantasma est cròmpidu a su logu, però, un'ispetàculu terrorosu si l'est paradu in dae antis. Carchi cosa, est craru, deviat èssere capitada a s'ispetru, ca sa lughe si nche fiat falada de su totu dae sos ogros suos infosados, su farchione lughente nche li fiat rutu dae manos, e si fiat imbaradu a su muru, in un'atitudine tesa e incòmoda. Su pantasma de Canterville est curtu a dae in antis e l'at agarradu cun sos bratzos, cando at bidu cun orrore chi sa conca nch'est lassinada a terra e su corpus at leadu una postura incrinada; tando s'est agatada astringhende una cortina de letu in cotonia bianca, un'iscòbolu, unu lepone de masellaju, in s'interi chi, a curtzu a pees, b'aiat unu napu bòidu! Sena cumprèndere custa trasformazione curiosa, at agarradu su cartellu cun presse abberborada e, in cue, in sa lughe murra de su mangianu, at lèghidu :

.....
 Su pantasma de Otis
 S'Ùnicu Ispetru Beru e Originale
 Dade cara a sas Imitatziones
 Totu sos àteros sunt Farsos

Tando at cumpresu totu. L'aiant trampadu, imboligadu, leadu in giru! Sa mirada antiga de sos Cantervilles est torrada a essire in ogros; s'at astrintu a pare sas ghinghias sena dentes ; e, pesende sas manos alligadas subra de sa conca, at giuradu, cunforma a sa fraseologia carateristica de s'iscola antiga, chi, cando Chanticleer aeret sonadu duas bias cun su corru alligru suo, bi diat àere àpidu fatos de sàmbene, e su Mortore diat èssere coladu cun sos passos suos mudos.

No aiat mancu agabbadu de fàghere custu giuramentu orrorosu chi, dae sa cobertura a tèulas rujas de un'istatzu a tesu, s'at inte-

su unu puddu cantende. Su pantasma at fatu un'iscracàlliu longu, bassu e rànichidu, e s'est postu a isetare. At isetadu ora cun ora, ma su puddu, pro carchi resone curiosa, no at torradu a cantare. In fines, a sas sete e mesu, sas tzeracas acudende nche l'ant fatu lassare su bigiadòrgiu suo terrorosu, e at ghiradu passu passu a s'apostu suo, pessende a su giuramentu suo vanu e a sos pessos suos abbadinados. In cue at consultadu unos cantos libros de cavalleria antiga, chi l'agradaiant a botu, e at agatadu chi, cada bia chi si faghiat custu giuramentu, Chanticleer cantaiat semper pro sa segunda bia. "Chi sa malaura crompat a su puddu malu", at murrungiadu. "Apo connotu sas dies chi, cun sa lantza mea forte, li dia àere pertuntu sa gorgoena, e lu dia àere fatu cantare mancari esseret mortu". Tando su pantasma s'est corcadu in su baule còmodu de prumu, e b'est abbarradu finas a sero.

IV

S'in cras su pantasma fiat a beru dèbile e istracu. Su turba-
mentu terrorosu de sas ùrtimas bator chidas fiat cumintzende a
tènnere efetu. Sos nèrvios fiant a biculos, e si siddiat a su sonu
prus lèbiu. Pro chimbe dies est abbarradu in s'aposentu, e in fines
at detzìdidu de lassare pèrdere sa magra de sàmbene in su pamen-
tu de sa biblioteca. Si sa famiglia Otis no lu cheriat, est craru chi
no lu meressiat. Si bidet chi fiant pessones chi istaiant in unu gra-
du bassu, materiale de s'èsistèntzia, e non fiant bonas a apretziare
su valore simbòlicu de sos fenòmenos sensibiles. Sa chistione de
sas aparitziones fantasmàticas, e s'isvilupu de sos corpos astrales,
fiant de seguru un'àtera cosa, e non fiant suta de su controllu suo.
Fiat unu dovere suo solenne a essire a pìgiu in su passadissu una
bia in sa chida, e a murrungiare carchi cosa dae su miradore su
primu e su de tres mèrcuris de cada mese, e non bidiat comente
pòdere istransire custos doveres sena pèrdere sa cara. Est a beru
chi sa vida sua fiat istada prena de malinnidade, ma, de su re-
stu, teniat contivìgiu meda in totu su chi interessaiat su mundu
subnaturalale. Pro àteros tres sàbados, duncas, su pantasma est
coladu, che a su sòlitu, in su passadissu intre mesunote e sas tres
de mangianu, dende cara, in cada manera, a non si fàghere ne
intèndere nen bidere. Si nch'aiat catzadu sas botas, caminaiat prus
a lèbiu chi podiat in sas tàulas betzas mandigadas dae su tàralu,
s'aiat postu una capa manna de velludu nieddu, e s'aiat leadu su
cuidadu de untare sas cadenas cun su lubrificadore "Rising Sun".

Devo reconnòschere chi at peleadu meda pro adotare custu mèdiu nou de protetzione. Belle gasi, una note, cando totu sa famiglia fiat chenende, su pantasma si nch'est intradu a fura a s'apòsentu de dormire de sennor Otis e at leadu s'ampullita. A sa prima s'intendiat unu pagu umiliadu, ma pustis est istadu bastante sàbiu de reconnòschere chi podiat petzi faeddare bene de custu imbentu chi, in unu tzertu sensu, serviat pro sas finalidades suas. Ma, a bètia de totu custu, no l'ant lassadu in pasu. Isterriant semper funeddas in su passadissu, in ue su pantasma si trobeiat caminende in s'iscurigore, e, una bia, cando fiat bestidu pro sa parte de "Isacu Nieddu, o su Cassadore de su Padente de Hogley", at fatu una ruta mala, apeighende unu lassinòngiu de butiru chi sos gremèddighes aiant istèrridu dae s'intrada de sa Sala de sos Aratzos a sa punta de s'iscala de linna de cherçu. Custu ùrtimu ingiùrgiu l'at batiadu tantu venenu chi at detzìdidu de fàghere un'isfortzu finale pro afirmare sa dinnidade e sa positzione sotziale sua, e at cuncordadu de fàghere visita a cuddos istudenteddos de Eton betiosos, s'in cras note, in su pessonàgiu suo famadu de "Rupert s'Atrividu, o su Conte Isconcadu".

Fiant prus de setanta annos chi no essiat a campu cun cussu travestimentu: pro èssere pretzisos, dae cando aiat assustadu gasi meda Lady Barbara Modish sa galana chi issa aiat truncadu dere-tu s'afidu cun su gaju de su Lord Canterville de como, e si nche fiat fuida a Gretna Green cun Jack Castletown su bellu, decra-rende chi nudda in su mundu la diat àere cumbinta a intrare in una famiglia chi permitiat a un'ispetru gasi orrorosu de passigiare in su terratzu in s'interlughes. A Jack, s'iscuru, Lord Canterville l'aiat isparadu in unu duellu in Wandsworth Common, e Lady Barbara fiat morta de crebu in Tumbridge Wells in antis chi esseret coladu s'annu. Duncas, cussa aparizione fiat istada una reses-sida manna, in totu sos sensos. Fiat, semper e cando, un "trucu" difitzile meda, si si podet impitare custa espressione gasi teatrale cun unu de sos mistèrios prus mannos de su subbranaturale, o, pro

impreare unu tèrmine prus sientificu, su mundu ultranaturale, e b'at postu tres oras intreas pro s'ammaniare. In fines, totu fiat pruntu, e su pantasma fiat cuntentu meda de comente fiat postu. Sas botas mannas de pedde chi andaiant cun su bestire fiant unu pagu tropu largas, e at agatadu petzi una de sas pistolas, ma, in su cumplessu, fiat bastante sudisfatu, e, a sa una e quartu, nch'est essidu cun lebiesa dae s'inforru de linna e est coladu tràsina tràsina in su passadissu. Cando nch'est cròmpidu a s'apostu ocupadu dae sos gremèddighes, chi mi paret chi si naraiat s'Apostu Biaitu pro su colore de sas cortinas, at agatadu sa ghenna ghirada. Isperende de fàghere un'intrada a efetu, l'at aberta in campu, ma una broca grae de abba nche l'est ruta a subra, infundende-lu totu cantu, e manchende sa pala manca de pagos tzentimetros. In su matessi tempus at intesu iscracàllios abbrandados benende dae su letu a baldachinu. S'iscossa a su sistema nerbiosu suo est istada gasi manna chi si nch'est torrada a s'apostu suo currende che coete, e s'in cras at dèvidu abbarrare in letu cun unu rifriu malu. S'ùnica cosa chi l'acunortaiat de totu custa paristòria fiat chi non s'aiat giutu in fatu sa conca, ca, si l'aeret fatu, sas cunseguèntzias diant àere pòtzidu èssere sèrias a beru.

Duncas l'est bènnidu mancu s'isperu de pòdere assustare cussa familia americana grussera, e s'est acuntentadu, comente règula, de trasinare in sos passadissos cun iscarpas de sola modde, cun un'isserpa grussa ruja imboligada in tzugru ca timiat sas currentes, e un'archibusu minore, s'in casu sos gremèddighes l'aerent atacadu. Su corfu finale l'at retzidu su deghennoe de cabudanni. Su pantasma fiat faladu a giosso, a s'intrada manna, seguru chi nessi in cue no li diant àere dadu infadu, e si fiat ispassiende a fàghere cummentos brullanos subra de sas fotografias mannas, tiradas dae Saroni, de su ministru de sos Istados Unidos e de sa mugere, chi como fiant intradas in parte de sos ritratos de sa famiglia Canterville. Fiat bestida in manera elementare ma elegante, cun unu sudàriu longu magradu de terra de campusantu, s'aiat ligadu

sa massidda cun una ria de linu grogu, e giughiat una lantia minore e una pala de interramortos. Infatis, s'aiat postu su bestire de su personàgiu de "Giona Sena Losa, o su Furone de Mortos de Chertsey Barn", una de sas mègius impersonificatziones suas, chi sos Cantervilles teniant totu sas resones de si nd'ammentare, ca fiat istada s'origine bera de sa bria cun su bighinu issoro, Lord Rufford. Fiant belle sas duas e quartu de mangianu, e, a su chi si podiat intzertare, non b'aiat prus nemos pesadu. Ma, in s'interi chi fiat passigende chirru a sa biblioteca, pro bìdere si b'aiat galu trasas de sa magra de sàmbene, totu in unu nche li sunt cròmpidas, dae unu cugione iscuru, duas figuras, chi fiant iscotzulende che issentidos sos bratzos subra de sa conca issoro, e l'ant tzichirriadu "BUU!" in s'origra.

Leadu dae un'ispramu, chi, cunsiderada sa situatzione, si podiat cunsiderare un cosa naturale, su pantasma s'est postu a cùrere in sas iscalas, ma at intopadu a Washington Otis chi lu fiat isetende cun una siringa de giardinu; e, sigomente sos inimigos l'aiant inghiriadu a cada ala, torrende-lu a puntu malu, su pantasma est isvanèssidu in un'istufa manna de ferru, chi, pro bonaura, non fiat alluta, e at dèvidu torrare a s'apostu suo colende in sas cannas fumàrias e in sos cucumenales, arribbende in un'istadu terrorosu de brutura, disòrdine e disisperu.

A pustis de custu fatu, non s'est bidu prus su pantasma in bardanas a de note. Sos gremèddighes l'ant isetadu in prus de un'occasione, e cada note isparghiant corgiolu de nughe in sos passadis, dende infadu meda a su babbu e a sa mama e a sos tzeracos, ma non b'aiat nudda de fàghere. Fiat craru chi aiant fertu gasi meda sos sentimentos suos chi non si cheriat fàghere bìdere prus. Sennor Otis, tando, at torradu a leare in manu su traballu mannu suo subra de s'istòria de su Partidu Democràticu, chi lu fiat impinnende dae unos cantos annos; sa sennora Otis at ammaniadu una festa de clam-bake, chi at ispantadu totu sa contea; sos pitzinnos si sunt ghetados a su lacrosse, a s'euchre, a su poker,

e a àteros giogos natzionales americanos; e Virginia andaiat a caddu cun su pony suo in sas àndelas de su parcu, acumpangiada dae su giòvanu Duca de Cheshire, chi fiat bènnidu a Canterville Chase pro bi colare s'ùrtima chida de vacàntzias. Totus, oramai, pessaiant chi su pantasma si nche fiat andadu; e, infatis, su sennor Otis aiat iscritu una litera in propòsitu a Lord Canterville, chi, in risposta, aiat espressadu su praghère suo prus mannu a intèndere custa noa, e aiat imbiadu sos mègius cumplimentos a sa mugere istimada de su ministru.

Sos Otis, però, si fiant faddidos, ca su pantasma fiat galu in sa domo, e, mancari esseret postu male, non si fiat pro nudda acunortadu a lassare istare, mescamente dae cando aiat intesu chi in mesu de sos istràngios bi fiat su giòvanu Duca de Cheshire, chi su tziu de su babbu, Lord Francis Stilton, una bia aiat iscummissu chentu ghineas cun su Coronellu Carbury chi diat àere giogadu a dados cun su pantasma de Canterville, e l'aiant agatadu s'incràs mangianu istèrridu in su pamentu de sa sala de su poker, in un'istadu tale de impotèntzia paralitica chi, mancari apat campadu finas a betzu, dae tando no est resessidu prus a nàrrere àteru si non “duos ses”. Totus, in cussu tempus, ischiant ite fiat capitadu, mancari chi, pro respetu de sos sentimenti de sas duas famìlias nòbiles, s'esseret fatu de totu pro cuare sa cosa; e si podet agatare unu rendecontu cumpretu de sas tzircustàntzias ligadas a custu fatu in su de tres volùmenes de “Ammentos de su Prìntzipe Regente e de sos Amigos suos”, iscritu dae Lord Tattle. Su pantasma, est craru, teniat su pidinu de mustrare chi no aiat pèrdidu s'influèntzia sua in sos Stiltons, chi, cun custa famiglia, fiat imparentadu dae tesu, ca una sorrastra sua si fiat cojuada *en secondes noces* cun su Sieur de Bulkeley, chi dae issu, comente totus ischint, sos Ducas de Cheshire benint in linia diretta. Duncas, at detzididu de s'ammaniare pro si mustrare a s'amoradeddu de Virginia, in s'impersonificazione famada de su “Mòngiu Vampiru, o su Beneditinu Sena Sàmbene”, una rapresentatzione gasi orrorosa chi,

cando Lady Startup l'aiat bida, e custu fiat capitadu in s'ùrtima die de annu, fatale, de su 1764, si fiat posta a tzichirriare a sa prus arta, li fiat bènnidu un'atacu de apoplessia e si nche fiat morta in tempus de tres dies, a pustis de àere diseredadu a sos Cantervilles, chi fiant sos parentes suos prus a curtzu, e de àere lassadu totu su dinare a s'apotecàriu suo de Londra. In s'ùrtimu mamentu, però, su terrore chi teniat de sos gremèddighes aiat fatu abbarrare su pantasma in s'apostentiu suo, e su Duca minore aiat dormidu in pasu suta de su baldachinu mannu pinniadu de s'Apostentiu Reale, bisende a Virginia.

V

Pagas dies a pustis, Virginia e su cavaliere suo pililorigadu sunt andados a caddu in sos prados de Brockley, in ue issa, colende in una cresura, s'at istratzuladu gasi male su bestire chi, cando est ghirada a domo, at detzìdidu de artziare in s'iscala de segus pro non si fàghere bìdere. Comente nch'at coladu in presse sa Sala de sos Aratzos, chi sa ghenna fiat aberta pro casualidade, l'est partu de bìdere calicunu in intro, e, pessende chi esseret sa tzeraca de sa mama, chi a bias giughiat a cue su traballu suo, at abbaidadu a intro pro li pedire de li cosire su bestire. Ite ispantu, imbetzes, cando at bidu chi fiat su pantasma de Canterville! L'at bidu sèidu a curtzu a sa ventana, pompiende s'oro ruinadu de sos àrbores ingroghidos bolende in s'àera, e sas fògias rujas ballende che issentidas in su viale longu. Teniat sa conca imbarada a una manu, in un'istadu de depressione manna. A sas beras, su pantasma pariat gasi disditzadu e gasi postu male chi Virginiedda, chi sa prima idea fiat istada de si nche fuire e de si frischiare in s'aposentu suo, nd'at tentu dolu, e at detzìdidu de proare a l'acunortare. Su passu de sa pitzinna fiat gasi lèbiu, e sa malinconia de su pantasma gasi manna, chi s'est abbigiadu de sa presèntzia sua petzi cando l'at faeddadu.

“Mi dispraghet pro tene” at naradu Virginia, “ma frades meos si nche ghirant a Eton cras; tando, si ti cumportas bene, nemos t'at a dare prus infadu”.

“Est assurdu a mi pedire de mi cumportare bene” at rispostu

su pantasma, furriende-si transidu a sa pitzinnedda galana chi si fiat atrivida a li faeddare, “pròpiu assardu. Deo devo iscotzulare sas cadenas, e ghèmere colende in sos frìschios, e passigiare a de note, si est custu chi cheres nàrrere. Est s’ùnica resone mea pro esistere”.

“No est una resone pro esistere, e tue giai l’ischis chi ses istadu a beru isseleradu. Sa sennora Umney nos at naradu, sa prima die chi semus bènnidos a inoghe, chi tue as mortu a mugere tua”.

“Eja, l’amminto”, at naradu su pantasma cun arroddu, “ma fiat petzi una chistione de famiglia, e non tocaiat àtera gente”.

“Est isballiadu meda a ochiere a calicunu” at naradu Virginia, chi a bias teniat una gravidade puritana durche, leada dae carchi antepassadu de s’Inghilterra Noa.

“Oh, deo òdio sa severidade barata de s’ètica astrata! Mugere mea non baliat a nudda, no m’immidonaiat sos collarinos come si tocat, e no ischiat a coghinare. A l’ischis, aia isparadu a unu cabrolu, una die, in su padente de Hogley, pròpiu una bèstia bella, e a l’ischis come mi l’at aparitzadu? Oh, ma no importat, como, ca est totu agabbadu, e non pesso chi sos frades apant fatu una cosa galana a mi fàghere mòrrere de fàmene, mancarì l’apa morta deo”.

“De fàmene t’ant fatu mòrrere? Oh, sennor pantasma, cheria nàrrere, Sir Simon, fàmene tenes? Deo tèngio unu cogone in sa taschedda. A lu cheres?”

“Nono, gràtzias, oramai non màndigo prus; ma ses istada manerosa a beru a mi lu nàrrere, e de seguru ses meda prus simpàtica de sa famiglia tua orrorosa, rude, vulgare, disonesta”

“Bastat!” at tzichirriadu Virginia, pistende su pee, “ses tue chi ses rude, e orrorosu, e vulgare, e, si cherimus faeddare de disonestade, l’ischis bene chi mi nch’as furadu sos colores dae su cuntenidore meu pro proare a torrare a fàghere cussa magra de sàmbene ridicula in sa biblioteca. In antis ti nch’as leadu totu sos rujos, finas su muradu, e deo non podia prus pintare su sole

intrende-si-nche; tando ti nch'as leadu su birde ismeraldu e su grogu cromadu, e in fines mi nch'at abbarradu s'indigu e su biancu tzinesu, e podia pintare petzi iscenas cun sa lughe de sa luna, chi sunt semper deprimidoras a las abbaidare, e no est fàtzile a las fàghere. Non t'apo mai iscobiadu, mancarì essere infadada meda, e mancarì totu sa cosa esseret ridicula meda: ca, naremus sa beridade, chie at intesu faeddare mai de sàmbene birde ismeraldu?”

“Tando, a nàrrere su beru”, at naradu su pantasma, cun unu tonu masedu, “ite podia fàghere? Est una cosa difitzile meda a buscare sàmbene beru in dies de oe, e, sigamente aiat cumintzadu frade tuo cun su detersivu Paragon, non bidia peruna resone pro no mi nche leare sos colores tuos. E, si faeddamus de colores, est semper una chistione de preferènzias: sos Cantervilles tenent sàmbene biaitu, pro nàrrere, su prus biaitu de Inghilterra; ma isco chi bois, sos americanos, non dades cara a cosas de custa casta”.

“Tue no nd'ischis nudda, e sa mègius cosas chi podes fàghere est a emigrare e a megiorare sa mente tua. Babbu diat èssere tropu cuntentu de ti dare unu billete gratis e, mancarì b'apat tassas artas subra de sos ispiridos de cada casta, non bi diat àere problemas in sa dogana, ca sos funtzionàrios sunt totus de su Partidu Democràticu. So segura chi in New York dias tènnere una resessida manna. Deo isco chi b'at pessones medas chi diant dare chentumìgia dòllaros pro àere unu giamu, e galu de prus pro àere unu pantasma in famiglia”.

“Non creo chi s'Amèrica mi diat agradare”.

“Pesso ca non tenimus nen ruinas nen cosas curiosas” at naradu Virginia, befulana.

“Nudda ruinas! nudda cosas curiosas!” at rispostu su pantasma; “bois tenides sa flota bostra e sas maneras bostras”.

“Bonas tardas. Apo a andare a ue est babbu pro li fàghere dare un'àtera chida de vacàntzia a sos gremèddighes”.

“Pro pragher, no andeis, sennorina Virginia”, at tzichirriadu, “deo so gasi a sa sola e gasi sena sorte chi a beru no isco ite fàghe-

re. Deo chèrgio andare a dormire e non potzo”.

“Custu est pròpiu assardu! Non debes fàghere àteru si no andare a letu e istudare sa candela. Est difitzile meda, a bias, a abbarrare ischidos, mescamente in crèsia, ma non b’at dificurtade peruna a si nche dormire. Finas sas criaduras l’ischint fàghere, e non sunt abbistas meda”.

“Deo non dormo dae treghentos annos”, at naradu cun tristura, e sos ogros bellos in colore de chelu de Virginia si sunt abertos a sa meravigia ; “sunt treghentos annos chi non dormo, e m’intendo un’istrachitùdine...”

Virginia s’est fata sèria, e sas labrigheddas suas ant trèmidu che fògias de rosa. S’est acurtziada a su pantasma, e, inghenugrende-si a costàgiu, s’at pompiadu sa cara sua betza e alligiada.

“S’iscuru, su pantasma” at murmuradu, “non tenes unu logu in ue dormire?”

“In s’àtera ala de su padente de pinos” at rispostu, cun una boghe bassa e bisadora, “b’at unu giardineddu. In cue s’erba creschet arta e ispissa, in cue bi sunt sos isteddos mannos e biancos de su bidduri, in cue su rusinnolu cantat note note. Note note cantat, e sa luna frita de cristallu pòmpiat a giosso, e s’eni isparghet sas cambas suas mannas mannas subra de sos chi dormint”.

Sos ogros de Virginia si sunt infustos de prantu, e s’at cuadu sa cara cun sas manos.

“Cheres nàrrere su Giardinu de sa Morte” at pispisadu.

“Eja. Sa morte. Sa morte devet èssere gasi bella. A corcare in sa terra modde tabachina, cun sos filos de erba nànniga-nànniga subra de sa conca, e ascurtare su mudimene. A non tènnerne ne eris e nen cras. A ismentigare su tempus, a perdonare sa vida, a èssere in pasu. Tue mi podes agiuare. Tue podes abèrrere pro mene sos portales de sa domo de sa Morte, ca s’Amore est semper cun te-gus, e s’Amore est prus forte de sa Morte.”

Virginia s’est trèmida, una titia de fritu l’at cursadu sa carena, e pro pagas iscutas non s’at intesu sonu. Issa si pariat comente chi

esseret in unu bisu terrorosu.

Tando su pantasma at faeddadu torra, e sa boghe sua pariat s'òrchidu de su bentu.

“Intesa mai l'as sa profetzia antiga de sa ventana de sa biblioteca?”

“Oh, a s'ispissu” at tzichirriadu sa pisedda, abbaidende a susu. “La conosco bene a beru. Est pintada in literas nieddas curiosas, e benit male a la lèghere. B'at petzi ses rias :

Cando una pitzinna de oro podet otènnere
 Una pregadoria dae sas lavras de su pecadu
 Cando sa mèndula istòiga dat frùtora,
 E una criadura donat sas làgrimas
 Tando totu sa domo at a abbarrare chietta
 E sa paghe at a falare in Canterville

Ma no isco ite cheret nàrrere”.

“Cussas paràulas cheren nàrrere,” at naradu su pantasma cun tristura, “chi tue debes prànghere cun megus pro sos pecados meos, ca deo no apo làgrimas, e pregare cun megus pro s'ànima mea, ca deo no apo fide, e tando, si tue ses semper istada durche, e bona, e manerosa, s'Ànghelu de sa Morte at a tènnere piedade de mene. Tue as a bìdere pantumas chi ponent a timere in s'iscurigare, e boghes malinnas t'ant a pispisare in s'origra, ma non t'ant a fàghere male, ca contra a sa puresa de una pisedda sos pòderes de s'Inferu non podent bìnchere.”

Virginia no at torradu imposta, e su pantasma s'at tòrchidu sas manos cun unu disisperu agreste, abbaidende sa conca brunda sua incrinada. Totu in unu sa pitzinna s'est pesada, isarbulida, e, cun una lughe curiosa in sos ogros, “Deo non timo” at naradu a firmu, “e apo a pedire a s' Ànghelu de tènnere dolu de tene”.

Su pantasma s'est pesadu dae su seidòrgiu suo cun unu tzichirriu debìle de alligria, e, leende-li sa manu, s'est incrinadu cun sa gràtzia de àteros tempos e bi l'at basada. Sos pòddighes suos

fiant fritos che astra, e sas lavras suas fiant allutas che fogu, ma Virginia no at bantzigadu cando su pantasma l'at ghiada in s'apostu iscuru. In s'aratzu de unu birde iscoloridu fiant brodados cassadores minoreddos. Issos sulaiant in sos cornos issoro infrochitados e cun sas manos issoro minoreddas li faghiant sinnu de torrare in palas. "Torra in palas, Virginiedda", tzichirriaiant, "torra in palas!", ma su pantasma l'at agarradu sa manu prus a forte, e sa pitzinna at cungiadu sos ogros pro no los bìdere. Bèstias orrorosas cun coas de tziligherta e ogros essidos la fissaiant dae sa tzimineia dolada, murmurende "dae cara, Virginiedda, dae cara! podet dare chi non t'amus a torrare a bìdere," ma su pantasma at truvadu prus a sa lestra, e Virginia no las at ascurtadas. Cando nche sunt cròmpidos a su fundu de s'apostu, su pantasma s'est arressadu, e at murrungiadu unas cantas paràulas chi sa pitzinna no at cumpresu. Virginia at abertu sos ogros, e at bidu su muru isfaghende-si a bellu a bellu comente nèula, e, in dae in antis suo, una perca manna e niedda. Unu bentu astradu fiat mundende su logu a fùrriu issoro, e sa pitzinna at intesu carchi cosa tostende-li su bestire. "In presse, in presse", at tzichirriadu su pantasma, "o at a èssere tropu tardu" e, in un'iscuta de ogros, su pannellu de linna s'est cungiadu in palas issoro, e sa Sala de sos Aratzos est abbarrada bòida.

VI

Unos deghe minutos a pustis at sonadu sa campana pro su te e, sigamente Virginia non fiat galu bènnida, su sennor Otis at mandadu unu lacaju a la cramare. A pustis de unu pagu s'òmine est torradu e at naradu chi no aiat agatadu a Miss Virginia in logu. Sigamente sa pitzinna teniat s'avesu de andare cada sero a su giardinu pro tòddere frores pro sa mesa, sa sennora Otis a sa prima non s'at postu pessamentu; ma, cando ant sonadu sas ses, e Virginia non fiat galu bènnida, s'est assuconada, e at mandadu sos pitzinnos a la chircare, in s'interi chi issa e su sennor Otis perissiaiant cada apositu de sa domo. A sas ses e mesa sos pitzinnos sunt torrados e ant naradu chi no aiant agatadu arrastu de sa sorre in nuddue. Fiant totus in pistighìngiu, e no ischiant ite fàghere, cando, totu in unu, su sennor Otis s'at ammentadu chi, pagas dies in antis, aiat dadu a unu grustu de zìngaros su permissu de s'acampare in su parcu. Duncas, est tzucadu chirru a Blackfell Hollow, in ue ischiat chi fiant, acumpangiadu dae su fìgiu prus mannu e dae duos massàrgios. Su giòvanu Duca de Cheshire, avrinadu a s'anneu, at pregadu a sa prus arta de àere su permissu de andare, ma su sennor Otis non bi l'at dadu, ca at timidu chi bi poderet àere unu chertu. Però, cando est cròmpidu a su logu, at bidu chi sos zìngaros si nche fiant andados, e fiat craru chi fiant mòidos totu in unu, ca su fogu fiat galu allutu, e unos cantos pratos fiant galu furlados in s'erba. Tando, in antis at mandadu a Washington e sos duos òmines a perissiare totu su logu, pustis est curtu a domo, e at

imbiadu telegramas a sos ispetores de politzia, a totue, narendelis de chircare una pisedda chi si nche l'aiant leada vagabundos o zingaros. Tando at ordinadu de nche l'ammaniare su caddu, e, a pustis de àere insistidu chi sa mugere e sos tres pitzinnos s'esserent postos a chenare, est tzucadu in su caminu de Ascot paris cun un'istalleri. Aiat fatu petzi duas milias cando nch'at intesu calicunu iscurrillende in fatu suo e, abbaidende a fùrriu, at bidu su giòvanu Duca benende a caddu de su pony, cun sa cara irrujada e sena capeddu. "Mi dispraghet meda, su sennor Otis", at naradu, isalenadu, su pitzinnu, "ma non potzo chenare finas a cando Virginia mancat. Pro praghere, non s'inchietet cun megus; si nos aiat lassadu affidare s'annu passadu, non bi diat àere àpidu totu custa pelea. No m'at a fàghere torrare in palas, beru? Non potzo! Non chèrgio!"

Su ministru no at pòtzidu fàghere a mancu de bischisare a cussa conchedda de giòvanu galanu, e l'at cummòvidu meda sa divozione sua pro Virginia; tando, iscampiende-si dae su caddu, l'at tocheddadu cun gentilesa sa pala, e l'at naradu: "Duncas, Cecil, si non cheres torrare in palas pesso chi as a bènnere cun megus; ma ti devo buscare unu capeddu in Ascot".

"Ohi, chie si nd'importat de su capeddu! Deo chèrgio a Virginia!" at tzichirriadu su giòvanu Duca riende, e ambos duos sunt curtos chirru a s'istatzione de sos trenos. In cue su sennor Otis at pregontadu a su capuistatzione si aiat bidu in sa banchina carchi pitzinna chi currispondiat a sa descrizione de Virginia, ma cuddu no l'at ischidu nàrrere nudda. Semper e cando, su capuistatzione at telegrafadu a totu sas istatziones de sa linia, e l'at asseguradu chi diat àere fatu controllos cuidadosos; tando, a pustis chi at comporadu unu capeddu pro su giòvanu Duca in una butega de roba chi fiat a puntu de abbassare sa serranda, su sennor Otis at sighidu chirru a Bexley, una bidda chi fiat a bator millias prus a largu, chi lis aiant naradu chi b'andaiant meda sos zingaros, ca b'aiat unu cumonale bastante mannu. In cue nch'ant fatu pesare sa guàrdia

rurale, ma non sunt resessidos a otènnere peruna informatzione, e, a pustis de àere inghiriadu in totu su pradu, ant furriadu sos caddos pro ghirare, e nche sunt cròmpidos a Canterville Chase a ora de sas ùndighi, istracos mortos e isanimados. Ant agatadu a Washington e a sos gremèddighes isetende·los in s'oru de su portale cun sas làntias allutas, ca su viale fiat iscuru meda. Finas issos no aiant agatadu perunu arrastu de Virginia. A sos zingaros los aiant agatados in sos campos de Brockley, ma sa pitzinna non fiat cun issos, e sos zingaros aiant craridu chi fiant mòidos totu in unu cando si fiant abbigiados chi s'aint faddidu sa data de sa Fiera de Chorton, e aiant curtu ca timiant a arribbare tropu tardu. A nàrrere su beru, si fiant dispràghidos meda cando aiant ischidu chi Virginia fiat iscumparta, ca fiant reconnoschentes meda cun su sennor Otis chi lis aiat permittidu de s'acampare in su parcu, e bator de issos fiant abbarrados pro agiuare a chircare sa pitzinna. Aiant dragadu su lagu de sas carpas, e perissiadu totu sa domo, ma sena perunu resurtadu. Fiat craru chi, nessi pro sa note, Virginia fiat pèrdida pro issos; e est istadu in una cundizione de depressione sa prus manna chi su sennor Otis e sos pitzinnos sunt intrados a domo, sighidos dae su istalleri cun sos duos caddos e su pony. In sa sala de intrare ant agatadu unu grustu de tzeracos assustados, e, istèrrida in unu divanu de sa biblioteca, bi fiat sa sennora Otis, s'iscura, belle issentida a su terrore e a s'anneu, in s'interi chi sa guvernante betza l'infundiat sos cherbeddos cun abba de colònia. Su sennor Otis at insistidu a mandigare unu mosu, e at ordinadu sa chena pro totus. Est istada una chena trista, ca belle nemos bogaiat mutu, e finas sos gremèddighes fiant impressionados e ammasedados, ca bi teniant meda a sa sorre. Cando ant agabbadu de mandigare, su sennor Otis, a bètia de sas sùplicas de su giòvanu Duca, at ordinadu a totus de si nche corcare, narende chi pro cussa note non si podiat fàghere nudda, e chi s'in-cràs mangianu diat àere cramadu a Scotland Yard, pro mandare deretu carchi investigadore. Pròpiu cando nche fiant essende dae

sa sala de pràndere, su relògiu de sa turre at cumintzadu a sonare sa mesunote; a s'ùrtimu tocu, ant intesu un'istrampada e, deretu, unu tzichirriu; unu tronu terrorosu at iscotzuladu sa domo, una mùsica ultraterrena at bantzigadu in s'àera, unu pannellu in sa punta de s'iscala est rutu faghende sonu mannu, e in su pariseddu, bianca e isarbulida, cun unu cofineddu in manu, est essida a campu Virginia. Deretu totus sunt curtos a ue fiat issa. Sa senhora Otis si l'at afrangiada in manera apassionada, su Duca l'at afogada cun basos rebestos, e sos gremèddighes ant fatu unu ballu de gherra agreste a inghìriu de totus.

“Deus meu! pitzinna, in ue ses istada?” at naradu su sennor Otis, inchietu meda, pessende chi lis aiat fatu carchi brulla tonta. “Cecil e deo amus inghiriadu totu su logu chirchende-ti, e mama tua s'est assustada de nde mòrrere. Non debes fàghere prus custas brullas”

“Francu a su pantasma! francu a su pantasma!” ant tzichirriadu sos gremèddighes, in s'interi chi fiant brinchitende in totue.

“Corigheddu, gràtzias a Deus t'amus agatadu; non ti debes prus allargare dae mene”, at murmuradu sa senhora Otis, e s'at basadu sa pisedda chi fiat tremende-si che fògia, e l'at allisadu sos pilos in colore de oro chi fiant totu imbojados.

“Babbu” at naradu Virginia, sèria, “deo so istada cun su pantasma. Como est mortu, e debes bènnere a lu bidere. Est istadu malinnu a beru, ma fiat dispràghidu meda pro totu su chi at fatu, e m'at dadu custu cofineddu de prendas galanas in antis de mòrrere”

Totu sa famiglia si l'at abbaidada cun una meravìgia muda, ma issa fiat meda grae e sèria; e, bortende sas palas, los at ghiados in s'abertura de su pannellu de linna, pro ghetare a unu passàgiu segretu astrintu. Washington poniat in fatu cun una candela alluta chi aiat leadu dae sa mesa. In fines nche sunt cròmpidos a una ghenna manna de linna de cheru, prena de craos ruingiados. Cando Virginia l'at tocada, l'at fata furriare in sos càncaros suos

graes, e totus si sunt agatados in un'aposeddu bassu, cun una cobertura a bòveda, e una ventanedda cun una ferrada. Infèrchida in su muru b'aiat una lòriga manna manna de ferru, e in sa lòriga fiat incadenadu un'ischèletru romasu istèrridu in su pamentu de pedra, chi pariat in circa de agarrare cun sos pòddighes longos sena carre una bajone antiga e una broca chi nche fiant tropu a largu. Sa broca, de seguru, unu tempus fiat prena de abba, ca in intro b'aiat logoddana. Non b'aiat nudda in sa bajone si no unu muntone de prùere. Virginia s'est inghenugrada a faca a s'ischèletru, e, giunghende sas manos minoreddas, at cumintzadu a pregare a sa muda, in s'interi chi sos àteros abbaidaiant ispancados sa tragèdia terrorosa chi como nde lis fiat istadu iscobiadu su segretu.

“Mi’!” at giuiladu, totu in unu, unu de sos gremèddighes, chi aiat abbaidadu a foras de sa ventana pro chircare de cumprèndere in cale ala de sa domo fiat postu s'apostu “Mi’, s'àrbore de mèn-dula chi fiat totu alligiadu como est froridu. Nche resesso a bìdere sos froes in sa lughe de sa luna”.

“Deus l'at dadu su perdonu”, at naradu Virginia, in manera grae, cando s'est arritzada, e una lughe galana pariat chi li fiat alluende sa cara.

“Un'ànghelu ses!” at tzichirriadu su giòvanu Duca, e l'at ghetadu sos bratzos a fùrriu de su tzugru, e si l'at basada.

VII

Bator dies a pustis de custa tzucada curiosa, un'acumpangiamentu est mòidu dae Canterville Chase a ora de sas ùndighi de note. Su carru cun su baule lu tiraiant bator caddos nieddos, e cada caddu teniat in conca unu pubusone bàntziga-bàntziga de pinnas de istrutzu, e su baule de prumu fiat cugugiadu cun una capa elegante purpurina, in ue fiant bodrados in oro sos sìmbulos aràldicos de sos Canterville. A costàgiu de su carru cun su baule e de sas carrotzas caminaiant sos tzeracos cun sas faras al-lutas, e totu sa professone fiat meravigliosamente impressionante. Lord Canterville fiat su cabu atitadore, ca fiat bènnidu dae Galles pròpiu pro sighire s'interru, e fiat sèidu in sa prima carrotza paris cun Virginiedda. Pustis beniat su ministru de sos Istados Unidos cun sa mugere, tando Washington e sos tres pitzinnos, e, in s'ùrtima carrotza, sa sennora Umney. Totus pessaiant chi, sigomente su pantasma l'aiat assustada pro prus de chimbanta annos de sa vida sua, teniat su deretu de l'acumpangiare in s'ùrtimu viàgiu. Aiant istuvadu una fossa funduda in unu tretu de su campusantu, pròpiu suta de s'eni betzu, e s'orazione de mortu l'at lèghida su Rev. August Dampier in sa manera prus notàbile. Cando sa tze-rimònia est agabbada, sos tzeracos, cunforma a una costumànt-zia antiga osservada in sa famiglia Canterville, nch'ant mortu sas faras, e, cando nche fiant falende su baule in sa tumba, Virginia est andata a dae in antis e b'at imbaradu una rughe manna fata de frores de mèndula biancos e rosa. Comente sa pitzinna at fatu

custu, sa luna est essida dae segus de una nue, e at prenadu su campusantu minoreddu cun sa prata sua muda, e in unu padenteddu a largu unu rusinnolu at cumintzadu a cantare. Issa at pesadu a sa descrittione chi su pantasma aiat fatu de su Giardinu de sa Morte, sos ogros si lis sunt infustos de làgrimas, e belle no at bogadu mutu cando fiant ghirende a domo.

S'incràs mangianu, in antis chi Lord Canterville esseret torradu a tzitade, su sennor Otis at tentu un'arresonada cun issu a pitzu de sas prendas chi su pantasma aiat dadu a Virginia. Fiant pròpiu meravigliosas, mescamente una cannaga de rubinos cun una montadura antiga a sa venetiziana, un'eseplare istraordinàriu de su sèculu 16, e teniant unu valore gasi mannu chi su sennor Otis teniat iscrùpulos medas a permitere a sa figia de los atzetare.

“Lord istimadu” at naradu, “giai l'isco chi in custu logu su deretu de manumorta s'aplicat a sos pendùlighes comente a sos terrinos, e cumprendo bene chi custas prendas sunt, o diant dèvere èssere, benes de famiglia. La devo pregare, duncas, de si nche los leare a Londra, e de los cunsiderare petzi comente una parte de sa propiedade sua chi l'est torrada in tzircustàntzias curiosas. Pro su chi pertocat figia mea, issa est petzi una pitzinna, e at mustradu, so cuntentu de lu nàrrere, pagu interessu a beru pro custos atzessòrios de lussu inùtile. In prus, m'at informadu sa sennora Otis, chi, lu devo nàrrere, nde cumprendet de arte —ca at tentu su privilègiu de si nche colare prus de un'ierru in Boston cando fiat pitzinna— chi custas prendas si balent a beru meda, e, bendende-las, si diat pòdere otènnere un preju artu meda. Cunsiderende custu, Lord Canterville, so seguru chi vostè cumprendet cantu impossibile diat èssere pro mene a permitere chi abbarrent in su possu de unu cumponente de sa famiglia mea; e, de seguru, totu custos gigios e giogos vanos, mancari adatos o netzessàrios a sa dinnidade de s'aristocrazia britànica, diant èssere foras de logu de su totu pro sos chi sunt istados pesados in sos printzìpios severos e, creo, immortales, de sa simplitzidade republicana. For-

sis dia dèvere nàrrere chi Virginia est disigiosa meda chi vostè li permitat de mantènnere su cofinu, comente ammentu de s'antepassadu suo malassortadu ma pagu abbistu. Sigomente est antigu meda, e, duncas, consumidu, forsis vostè podet pessare chi siat giustu a acumentare custa dimanda. Pro su chi mi pertocat, cunfesso chi so meravigliadu meda chi unu de sos figios meos mustret simpatia pro una carchi forma de medievalismu, e petzi lu potzo cumprèndere cun su fatu chi Virginia est nàschida in unu de sos trighingios bostros a pustis de pagu chi sa sennora Otis fiat ghirada dae unu viàgiu a Atene". Lord Canterville at ascurtadu sèriu meda su discursu dinnu de su ministru, tirende-si cada tantu sos mustatzos murros pro cuare unu bischisu involuntàriu, e, cando su sennor Otis at agabbadu, l'at astrintu sa manu cun amistade e l'at naradu : "Sennore meu istimadu, sa figheda sua galana at rëndidu a s'antepassadu meu disditzadu, Sir Simon, unu servitziu importante a beru, e deo e sa famiglia mea semus a beru in dèpidu cun issa pro su coràgiu e s'atrivimentu meravigliosu suo. Sas prendas, est craru, sunt suas, e, diàntzine, deo creo chi, si dia èssere gasi sena coro de bi nche las leare, cussu fulanu malinnu si nche diat essire dae sa tumba in su giru de pagu tempus, e mi diat fàghere fàghere una vida de inferru. Cantu a su fatu chi diant èssere benes ereditàrios, non b'at nudda chi siat ereditàriu si non si nde faeddat in unu testamentu o in unu documentu legale, e nemos ischiat de s'èsistèntzia de cussas prendas. Deo l'asseguro chi no apo pro cussas prendas prus pretesas de su maistru de sala suo, e cando Virginia at a èssere manna deo creo chi at a èssere cuntenta de si pònnere cosas galanas. In prus, vostè, sennor Otis, s'est ismentighende chi at comporadu sa mobilia e su pantasma totu paris, e cale si siat cosa siat apartènnida a su pantasma est colada a su possu suo, ca, cale si siat cosa apat fatu su pantasma in su passadissu a de note, pro sa lege fiat una pessone morta, e vostè at otentu sa propiedade sua a còmporu."

A su sennor Otis l'at postu aneu su refudu de Lord Canter-

ville, e l'at pregadu de torrare a leare in cunsideru sa detzisione sua. Ma cussu nobile de caratère bonu est abbarradu firmu in su pessu suo, e, in fines, at cumbintu su ministru a permitere a sa figia de si mantènnere su donu chi su pantasma l'aiat fatu. E cando, in su beranu de su 1890, sa giòvana Duchessa de Cheshire, in occasione de su cojuu suo, est istada presentada a su prima festa de corte de sa Reina, sas prendas sunt istadas ammiradas dae totus. Ca Virginia aiat retzidu sa corona nobiliare, chi est su prèmiu de totu sas pitzinnas americanas bonas, e si fiat cojuada cun s'amoradu suo in pessu issu fiat devènnidu majore de edade. Ambos duos fiant gasi galanos, e s'ammaiant gasi meda s'unu cun s'àtera, chi totus fiant cuntentos de custu cojuu, francu sa Marchesa betza de Dumbleton —chi aiat proadu a si nche leare su Duca pro una de sas figias suas sena cojuadas, e aiat ammaniadu sa bellesa de tres festas cun cussa idea— e, curiosu a lu nàrrere, su sennor Otis etotu. Su sennor Otis li teniat a beru gèniu a su Duca, ma, in linia teòrica, no l'agradaiant sos títulos nobiliaries, e, a la nàrrere cun sas paràulas suas etotu, “b'at de timere chi, in mesu de sas influènzias isnerviadoras de un'aristocrazia chi amat su praghere, s'ismèntighent sos printzìpios beros de sa simplitzidade republicana”. Custas riservas, però, in fines sunt bènnidas mancu, e deo creo chi, cando s'est agatadu caminende in sa navada de sa crèsia de Santu Giorgi, in Pratzza de Hannover, non b'aiat in totu s'Inghilterra un'òmine prus bragosu de issu.

Su Duca e sa Duchessa, in pessu torrados dae su viàgiu de isposos, sunt tzucados a Canterville Chase, e, s'in cras de sa cròmpera issoro, sunt andados, a merie, a passigiare in su campusantu solitàriu a curtzu a su padente de pinos. B'aiat àpidu unu muntone de problemas, a sa prima, pro detzìdere ite iscritzione pònnere in sa losa de Sir Simon, ma, in fines, s'aiat leadu su pessu de isculpìre petzi sas iniziales de su nùmene de su gentilòmine, e su versu de sa ventana de sa biblioteca. Sa Duchessa at leadu unas cantas rosas galanas, chi at ispartu in sa tumba. Sunt abbarrados pro unu

pagu, pustis ant cumintzadu a passigiare in su presbitèriu derrutu de s'abbadia betza. Sa Duchessa s'est sèida subra de una columna ruta, in s'interi chi su maridu s'est istèrridu a pees suo pipende una sigareta e ammirende sos ogros suos bellos. Totu in unu nch'at fu-liadu sa sigareta, l'at agarradu sa manu, e l'at naradu : “Virginia, una mugere non diat dèvere àere segretos pro su maridu!”

“Cecil istimadu! Deo no apo segretos pro tene!”

“Eja, tue nde tenes”, at rispostu issu, bischisende, “tue no m'as naradu mai ite b'at capitadu cando ses abbarrada inserrada cun su pantasma”.

“No l'apo naradu mai a nemos, Cecil” at naradu Virginia, sèria.

“Giai l'isco, ma tue a mie lu dias pòdere nàrrere”.

“Pro praghere, no mi lu pedas, Cecil, non ti lu potzo nàrrere. S'iscuru, Sir Simon! Li devo meda a beru. Eja, non rias, Cecil, a beru li devo meda. Issu m'at fatu bìdere ite est sa Vida, e ite cheret nàrrere sa Morte, e pro ite s'Amore est prus forte de ambos duos”

Su Duca s'est pesadu e s'at basadu sa mugere cun carinnu.

“Podes àere su segretu tuo finas a cando deo apo su coro tuo” at murmuradu issu.

“L'as àpidu semper, Cecil”

“E tue una die l'as a contare a sos pitzinnos nostros, no est a beru?”

Virginia s'est fata ruja.

Capitulos

I.....	5
II.....	11
III.....	15
IV.....	23
V.....	29
VI.....	35
VII.....	40